

Отримано: 22 серпня 2022 р.

Прорецензовано: 12 вересня 2022 р.

Прийнято до друку: 14 вересня 2022 р.

e-mail: marichka_r@i.ua

DOI: 10.25264/2311-5149-2022-26(54)-85-94

Крупка М. І., Руцишин М. О. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в забезпеченні інноваційного розвитку підприємств України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2022. № 26(54). С. 85–94.

УДК: 336.13

JEL-класифікація: H 57, H 81, L 16, O 10, P 43

ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0001-9584-1555>ORCID-ідентифікатор: <https://orcid.org/0000-0002-8775-1397>**Крупка Михайло Іванович,**

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

Руцишин Марія Олегівна,

аспірантка кафедри фінансів грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто фінансовий механізм державно-приватного партнерства в забезпеченні інноваційного розвитку підприємств. Наведено тлумачення понять державно-приватного партнерства різними авторами, подано переваги й економічні, фінансові та соціальні вигоди і обов'язки його учасників. Окреслено загальні й специфічні риси державно-приватного партнерства, проаналізовано сфери його застосування в інноваційному забезпеченні розвитку підприємств та з'ясовано основні ризики, що виникають у процесі реалізації проєктів державно-приватного партнерства. Виявлено перелік сприятливих умов, які визначають успішність розробки та реалізації проєктів державно-приватного партнерства. Висвітлено інноваційні аспекти державно-приватного партнерства та охарактеризовано фінансовий механізм цього партнерства в забезпеченні інноваційного розвитку вітчизняних підприємств. Встановлено, що державно-приватне партнерство в інноваційно-інвестиційній сфері розглядається як нові технології розвитку підприємств і економіки держави. Метою дослідження є визначення суті та складових фінансового механізму державно-приватного партнерства в забезпеченні інноваційного розвитку підприємств. Об'єктом дослідження є основні інструменти фінансового механізму державно-приватного партнерства інноваційного розвитку підприємств України. Для досягнення встановленої мети використовувались різні методи наукового дослідження: системний, емпіричного дослідження та аналізу і синтезу. Результати дослідження дали змогу визначити суть понять «державно-приватного партнерства», «фінансовий механізм державно-приватного партнерства». Виокремлено основні інструменти фінансового механізму державно-приватного партнерства в забезпеченні інноваційного розвитку підприємств України.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, інноваційна діяльність, управління інноваційним розвитком, фінансовий механізм, фінансові ресурси.

Mykhailo Krupka,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of finance, money circulation and credit,
Ivan Franko National University of Lviv

Maria Ruschyshyn,

graduate student of the Department of Finance of Money Circulation and Credit,
Ivan Franko National University of Lviv

FINANCIAL MECHANISM OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN ENSURING THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN ENTERPRISES

The article considers the financial mechanism of public-private partnership in ensuring the innovative development of enterprises. The interpretation of the concepts of public-private partnership by different authors is given, the advantages and economic, financial and social benefits and responsibilities of participants are given. The general and specific features of public-private partnership are outlined, the spheres of its application in innovative support of enterprise development are analyzed, and the main risks arising in the process of public-private partnership projects are clarified. The list of favorable conditions that determine the success of the public-private partnership projects' development and implementation is identified. The innovative aspects of public-private partnership are highlighted and the financial mechanism of this partnership in ensuring the innovative development of domestic enterprises is characterized. It is established that public-private partnership in the field of innovation and investment is considered as a new technology for the development of enterprises and the state economy. The purpose of the study is to determine the nature and components of the financial mechanism of public-private partnership in ensuring the innovative development of enterprises. The object of research is the main public-private partnership financial

mechanism tools for enterprises' innovative development in Ukraine. To achieve this goal, various methods of scientific research are used: systematic, empirical research and analysis and synthesis. The results of the study made it possible to determine the essence of the concepts of "public-private partnership", "financial mechanism of public-private partnership". The main instruments of the financial mechanism of public-private partnership in ensuring the innovative development of Ukrainian enterprises are highlighted.

Keywords: *public-private partnership, innovation activity, management of innovative development, financial mechanism, financial resources.*

Постановка проблеми. В Україні за роки незалежності створене правове поле для здійснення інвестицій та налагодження державно-приватного партнерства. Враховуючи обмеженість фінансових ресурсів для реалізації великих і сучасних проєктів, різні рівні влади та суб'єкти господарювання повинні наполегливо працювати над пошуком нових шляхів залучення нових джерел капіталу. Одним із варіантів може бути форма фінансування важливих соціальних проєктів на основі використання державно-приватного партнерства, яке успішно апробовано в багатьох країнах світу. Загалом цей вид співпраці – це співпраця державних установ і компаній у здійсненні спільної діяльності, розподіл завдань і ризиків між партнерами під час реалізації конкретних інноваційних проєктів.

Соціально-економічний розвиток підприємств залежить від проведення послідовної інноваційної політики та ефективного впровадження інноваційної моделі на всіх рівнях управління. Інноваційний розвиток підприємств є важливим чинником підвищення їх конкурентоспроможності. Високі і стабільні темпи економічного зростання вітчизняних підприємств мають досягатися переважно за рахунок інноваційних факторів. Недостатня ефективність процесу підприємництва та економічного розвитку в Україні полягає у невирішеності проблем сумісності процесу інтеграції ринкових питань із регіональним процесом регулювання нових видів діяльності, форм участі держави і бізнесу у її фінансовому та інвестиційному забезпеченні. Зростання інвестицій, яке відбувається в Україні, за останні роки, на жаль, не сприяє збільшенню кількості інновацій.

На сьогоднішній день країна переживає складні часи через повномасштабне вторгнення росії на територію суверенної держави. З точки зору обраної теми цей стан є новим і вимагає переходу на нові механізми державно-приватного партнерства та нову інноваційну модель для функціонування економіки в воєнний та поствоєнний періоди. Впровадження воєнного стану передбачає роботу економіки переважно в напрямку забезпечення потреб армії, що не зменшує ролі інвестиційних ресурсів в економічній системі. Проте, актуальність забезпечення вітчизняного бізнесу інвестиційними ресурсами значно зростає у повоєнний час, оскільки важливою буде відбудова підприємств критичного стану, але вкрай важливих для сучасного соціально-економічного розвитку, відновлення роботи соціально-економічної сфери з використанням новітніх технологій.

У вітчизняній економіці менше 10 % від загального обсягу інвестицій спрямовується на інновації у той час, коли в розвинених країнах світу інноваційне інвестування тримається на рівні 50–60 %. З огляду на зазначене, основною причиною низького рівня реалізації інноваційних проєктів в Україні є суттєві ресурсні обмеження в умовах сучасних викликів і гібридних загроз, а саме [3]:

- відсутність достатніх власних коштів у вітчизняних підприємств;
- відносно дорогі кредити для суб'єктів господарювання;
- високі ризики, які перешкоджають отриманню кредитів.

В умовах ринкових відносин державне регулювання інноваційної діяльності є економічно зумовленим і необхідним, оскільки переслідує мету створення найбільш сприятливих умов для інноваційного процесу, зокрема забезпечення позитивної динаміки економічного зростання, яка пов'язана з пошуком інвестиційних ресурсів і залученням усіх можливих фінансових джерел, необхідних для фінансування інноваційно-інвестиційних процесів, а також оптимізацією грошово-кредитних механізмів, якими вони регулюються. Проблема активізації державно-приватного партнерства у процес інвестування інноваційного розвитку вимагає комплексного дослідження умов, які впливають на цей процес, і безпосередньо усіх суб'єктів, які можуть бути у ньому задіяні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемна ситуація, що склалася в Україні у сфері фінансового забезпечення інноваційного розвитку, ефективної реалізації інноваційної моделі, її здатності забезпечити довготривале економічне зростання, вказує на необхідність використання потенціалу секторів державних і приватних фінансів через їх взаємодію. Питання в галузі теорії і практики державно-приватного партнерства в стимулюванні інноваційного розвитку підприємств вивчалися й розвивалися в працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених, як: Н. Баб'як, Ю. Бажал, Т. Воронкова, А. Гальчинський, Дж. Герлі, В. Геєць, М. Герасимчук, О. Головінов, Л. Гриценко, Я. Жаліло, І. Запатріна, М. Кейнс, Е. Коен, О. Колодізев, Г. Кучер, І. Лукінов, Б. Малицький, О. Малін, О. Москаленко, І. Нейкова, А. Павлюк,

О. Пильтай, А. Пігу, Л. Примостка О. Редькін, П. Роуз, Л. Сиволап, Дж. Сінкі, Д. Толкачов, Л. Федулова, М. Фрідмен, Е. Шоу, Й. Шумпетер та інші.

Мета і завдання дослідження: окреслити сутність і складові фінансового механізму державно-приватного партнерства й забезпечити інноваційний розвиток підприємств та розробити рекомендації для підвищення ефективності прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу. Становище, яке спостерігається в інноваційній сфері України, засвідчує існування суттєвих системних перешкод формуванню інноваційної моделі її розвитку. Незважаючи на велику кількість публікацій із питань державно-приватного партнерства та управління інноваційним розвитком, питання впливу фінансового механізму активізації інноваційної діяльності за рахунок державно-приватного партнерства висвітлені не досить повно. Наявність невирішених завдань щодо функціонування підприємств на засадах інноваційної моделі розвитку потребує впровадження ефективного механізму фінансового забезпечення, який би дав змогу за умов обмеженості наявних фінансових ресурсів перетворити його зі статусу витратного у механізм, що забезпечує інноваційний розвиток. Вирішення стратегічних завдань раціонального фінансового забезпечення інноваційного розвитку вітчизняних підприємств потребує ефективного використання наявних фінансових ресурсів, що свідчить про необхідність дослідження цього питання.

Здійснення стратегічних проєктів, спрямованих на інноваційний розвиток та забезпечення конкурентоспроможності підприємств, неможливе без поєднання державних та приватних інтересів і засобів. Сьогодні обов'язковою умовою ефективності державно-приватного партнерства є розуміння його сутності, складників та форм здійснення (табл. 1), а також використання системного підходу до визначення пріоритетів державної політики в інноваційній сфері та державного замовлення на інноваційну продукцію [9].

Таблиця 1

Тлумачення поняття «державно-приватне партнерство»

Джерело	Визначення поняття
Закон України «Про державно-приватне партнерство» [7]	Співробітництво між регіонами України, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (регіональними партнерами) та юридичними особами, крім обленерго, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), які здійснюються відповідно до договорів, встановлених законом та іншими нормативно-правовими актами, відповідно до особливостей державного та приватного співробітництва, визначених у законі.
В. Г. Варнавський [2]	Інституційний і організаційний альянс між державою та бізнесом із метою реалізації національних і міжнародних проєктів у галузі промисловості, НДДКР, суспільних послуг
М. В. Вілісов [8]	Правовий механізм узгодження інтересів та забезпечення рівноправ'я держави та бізнесу в рамках реалізації економічних проєктів, спрямованих на досягнення цілей державного управління
Т. Є. Воронкова, І. В. Воронков [3]	Партнерами стають суб'єкти державного управління і регулювання інноваційного розвитку економіки, продукування нових знань і інновацій, освіти та підвищення кваліфікації працівників, комерціалізації наукових знань і інновацій, використання інновацій.
І. А. Косач, М. А. Федченко [17]	Взаємовідносини держави та приватного сектору в процесі всього циклу інноваційної діяльності – від наукових досліджень і практики до розробки виробництва високотехнологічної наукової продукції.
Е. Савас [12]	Будь-яка угода, в якій державний і приватний сектори об'єднуються для виробництва та надання товарів і послуг; формальна співпраця між бізнесом, суспільством та місцевими органами влади з метою розвитку територій та поліпшення життя населення, у рамках якої традиційні ролі держави та приватного сектору перерозподіляються.

Джерело: систематизовано автором на основі досліджених джерел.

Отже, виходячи з наведених вище тлумачень, можна сказати, що співпраця державного та приватного секторів у сфері інновацій – це інституційна, організаційна та фінансова взаємодія органів державної влади, муніципальних адміністративних органів та приватних (галузевих) компаній, яка спрямована на спільне впровадження, інноваційні проєкти та взаємопідтримка на всіх етапах інноваційного процесу. Таким чином, співпраця державного та приватного секторів у сфері інновацій потребує взаємної координації діяльності та ефективного виконання функціональних завдань у правовій, інституційній, фінансовій та організаційній сферах. Як активний учасник інноваційного процесу держава виконує завдання регулювання, створення інноваційної інфраструктури, сприяння розвитку приватного підприємництва та підтримки інноваційних компаній. Приватна компанія проводить дослідження та розробки інноваційних продуктів, бере участь у фінансуванні, аналізі ринку, забезпечує ефективний менеджмент та інфраструктурну підтримку для комерціалізації інноваційних продуктів та їх експорту до кінцевого споживача.

У такому вигляді взаємодії приватний бізнес отримує певні переваги, особливо [4, с. 50]:

- страхування від ризиків, оскільки державний сектор краще захищений від ринкових коливань;
- можливість реалізації великих інфраструктурних проєктів, що потребують значних фінансових вкладень;
- вибір пріоритетів і розвиток наукового потенціалу;
- збільшення доходів від комерціалізації інноваційної продукції.

В умовах ринкових перетворень в Україні метою державно-приватного партнерства є досягнення економічних, фінансових і соціальних вигод його учасників (рис. 1). Така співпраця дає змогу зменшити навантаження на бюджет, розширити залучення нової техніки та технологій, підвищити якість комунальних послуг. Водночас державно-приватне партнерство є важливим фактором розвитку соціально-економічної сфери в Україні. Його притаманні риси дозволено поділити на загальні та специфічні, які найбільш ґрунтовно визначають його суть [5, с. 165]. Зокрема, до загальних ознак державно-приватного партнерства відносять:

- співпраця суб'єктів з різних галузей економіки;
- участь представників державного та приватного секторів економіки у державно-приватному партнерстві;
- прямий характер відносин у середньо- та довгостроковій перспективі;
- конкретні товари або послуги суспільного характеру.

Що стосується особливостей державно-приватного партнерства, то вони охоплюють характер фінансових відносин, характер розподілу ризиків і результатів діяльності, а також перелік учасників партнерства. Незважаючи на існуючі труднощі становлення державно-приватного партнерства, згадане партнерство відіграє істотну роль в модернізації підприємств та української економіки. Враховуючи стан інфраструктури України, участь приватного сектору в реалізації проєктів у сфері економіки є дуже актуальною. Однак державно-приватне партнерство у нашій країні функціонує в умовах недосконалого правового середовища, недовіри держави до приватного сектору, політичної нестабільності та корупції, що не стимулює участь приватних партнерів до фінансової допомоги галузей господарства України.

Рис. 1. Економічні, фінансові та соціальні вигоди учасників державно-приватного партнерства

Джерело: розроблено на основі [4].

На наш погляд, в таких умовах державно-приватне партнерство потребує активізації стимулювання інноваційних процесів державою. Важливим інструментом реалізації інноваційних проєктів державно-приватного партнерства в Україні є державна підтримка. Вона проявляється як фінансова участь держави у певному суспільно значимому проєкті або система стимулів залучення приватного партнера для реалізації стратегічних проєктів [1, с. 97].

Сьогодні такої підтримки потребують ті сфери економіки, які недофінансовуються, передусім, такі як: захист довкілля, зайнятість, культура, освіта та інші суспільно важливі інфраструктурні проекти, які визначають умови життєдіяльності населення. Тому необхідно реалізувати пілотні проекти з інфраструктури, створити інформаційне, правове та наукове середовище для розвитку державно-приватного співробітництва в майбутньому. Реалізація інфраструктурних проектів є складним процесом, оскільки на стадії розроблення та реалізації утворюється безліч небезпек, які можуть спричинити до вагомого подорожчання або навіть дефолту проекту підприємств.

Серед основних ризиків, що виникають у процесі реалізації проектів державно-приватного партнерства, з точки зору державного партнера, можна виокремити наступні: ризик вибору невідповідального і недосвідченого партнера, ризик банкрутства підприємства, ризик недостовірної інформації про умови співпраці, ризик недостатньо обгрунтованої пропозиції щодо створення державно-приватного партнерства.

Допомога та високий ступінь гарантій з сторони держави приватному сектору є важливим чинником розвитку партнерства. Незважаючи на це, підприємство у умовах сучасних викликів і гібридних загроз обтяжене ризиками неналежного виконання щодо:

- угод договору з боку органів влади та браком їх відповідальності;
- ризику скорочення або припинення фінансування проекту через зміну пріоритетів бюджетної політики;
- складності розірвання договору співпраці та повернення здійснених інвестицій.

Оскільки участь у реалізації проектів державно-приватного партнерства обох партнерів супроводжується відповідними ризиками, особливої актуальності набуває оцінка можливих ризиків реалізації та їх поділ в залежності від призначень, якими будуть наділені сторони. Тому, перш ніж приймати рішення про реалізацію того чи іншого проекту шляхом створення партнерства між державою та приватним сектором, необхідно провести фінансово-економічний аналіз можливостей такого партнерства з огляду на бюджетну ефективність.

Проте в умовах нинішньої економічної ситуації, особливо дефіциту державного бюджету всіх рівнів, залучення приватного капіталу є одним із найдоцільніших проектів будівництва інфраструктури. Зважаючи на це, доцільним є створення сприятливих умов, які визначають успішність розробки та реалізації проектів державно-приватного партнерства, зокрема, це допомога на законодавчому рівні, що передбачає прийом не декларативної, а фактично потрібної законодавчо-нормативної бази; забезпечення належної інституційної структури, що передбачає створення інвестиційних інститутів, діяльність яких спрямована на інвестування пріоритетних галузей економіки; точний розрахунок необхідного обсягу коштів на фінансування проекту; здійснення прозорих конкурсних процедур, які убезпечували б суперництво при пропозиції ціни; забезпечення стабільності умов співпраці та розподілу ризиків між органами виконавчої влади й підприємства; розвиток економічного інструментарію у сфері страхування фінансових ризиків, кредитування, державного фінансування досліджень і розробок, надання пільг [10].

У процесі фінансування проектів державно-приватного партнерства органи державної влади зобов'язані звертати піклування на ті сектори економіки, які є найуспішнішими і доцільнішими. У світовій практиці пріоритети вибору галузей економіки для фінансування на основі державно-приватного партнерства є різними. Так, проекти державно-приватного партнерства реалізуються у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, водопостачання та водовідведення, транспорт, рекреаційні галузі тощо.

Проте, у теперішній час збитки і втрати від війни для України вже становлять 600 млрд дол. Лише силами держави чи конфіскованих в росії активів відбудувати такі обсяги руйнувань буде складно. До участі у відбудові нашої країни потрібно долучити приватний бізнес. Але для цього держава повинна створити для бізнесу цікаві умови та формати співпраці, аби приватний капітал міг долучитись до відбудови, в тому числі соціальної інфраструктури. Таким форматом цілком може стати державно-приватне партнерство (ДПП). У форматі ДПП можуть реалізовуватись як проекти з великою комерційною складовою – порт, зерновий термінал, причал, так і соціальної інфраструктури – школа, лікарня, дитсадок. Для бізнесу ДПП дає можливість зайти у проект зі стабільним попитом та гарантіями фінансування. А для держави це спосіб залучити приватні кошти в інфраструктуру та знизити свої витрати або розтягнути витрати у часі, коли достатнього ресурсу тут і зараз не вистачає.

Говорячи про державно-приватне партнерство в інноваційній сфері, необхідно зазначити функціональні обов'язки кожної із сторін. Так, держава виявляє необхідність державно-приватних угод у тих або інших сферах економіки, встановлює цілі проекту, визначає його вартісні та якісні параметри, специфічні форми фінансування, а також принципи проведення конкурсу для вибору приватних партнерів, забезпечує домовленість між учасниками угоди про розподіл ризиків, здійснює контроль і оцінювання виконання

приватними партнерами умов угоди та ін. Приватний партнер здійснює оперативну діяльність на різних стадіях реалізації проекту: участь у його розробленні, фінансуванні, створенні предмета проекту, експлуатації, ефективному управлінні, практичній реалізації послуг споживачам і ін. [11, с. 55]. Такий розподіл функцій дозволяє скоротити трансакційні витрати, пов'язані з невизначеністю ринкового середовища і властивими йому ризиками, з веденням переговорів і складанням контрактів, здійсненням контролю за їх виконанням.

На сучасному етапі розвитку економіки України державно-приватне партнерство може бути використано як механізм сполучення державних і коштів підприємств при залученні інвестицій у модернізацію вітчизняної економіки, але воно гальмується деякими негативними чинниками, основними серед яких є:

- недосконалість нормативно-правового регулювання та невиконання норм законодавства щодо стимулювання науково-технічної та інноваційної діяльності;
- нерозвиненість інноваційної інфраструктури та малого інноваційного підприємництва;
- несформованість сприятливого клімату для залучення інвестицій у високотехнологічне виробництво та високий ступінь зношеності основних фондів підприємств;
- низький рівень участі національних виробників високотехнологічної продукції у міжнародному технологічному обміні;
- відсутність системи формування та управління ринком та недосконалість системи специфікації, використання та захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Для розвитку інноваційного процесу необхідні не тільки загальні інституціональні умови, а й підтримка суспільно значимих проектів, що мають відносно низьку комерційну ефективність і високий рівень ризиків. Головною причиною державної участі в інноваційній діяльності є об'єктивна необхідність забезпечення високого рівня конкурентоспроможності інноваційних підприємств та їх продукції на зовнішніх ринках. Стратегічне значення інноваційної сфери в сполученні її із соціальною й економічною роллю в розвитку країни визначається необхідністю державної участі для забезпечення взаємодії наукового й бізнес-середовища під час створення інноваційних продуктів, що відповідають сучасним вимогам внутрішнього й зовнішнього ринків.

Мотивація участі в партнерстві підприємств, зазвичай, зумовлена новими можливостями для розвитку інноваційного бізнесу в Україні, а саме [17, с. 372]:

- доступом до державного фінансування та результатів досліджень і розроблень державного сектору і його інфраструктури, а також до інформації й устаткування;
- усуненням обмежень для інноваційної діяльності підприємств (ресурсні обмеження, фактор часу, монополістичні обмеження поширення інновацій);
- розширенням можливостей здійснення інновацій, а саме від інноваційної ідеї до дослідного зразка.

Для забезпечення належного функціонування фінансового механізму державно-приватного партнерства необхідним є створення організаційно-інституціонального середовища. Без нього неможливо визначити найважливіші вектори розвитку цього механізму, а також ті орієнтири, за якими відбувається формування і відбір найефективніших економічних і соціальних інститутів. Тому необхідним завданням є створення дієвої системи органів та інститутів, які займатимуться питаннями державно-приватного партнерства.

Недостатній інноваційний розвиток економіки України значною мірою зумовлений неефективною взаємодією основних чинників інноваційної системи – держави і підприємств, а також невизначеністю форм їх участі у інвестиційному забезпеченні інноваційної діяльності, неузгодженістю механізмів поєднання ринкових чинників з державними методами регулювання та формами участі держави у створенні інноваційних продуктів тощо.

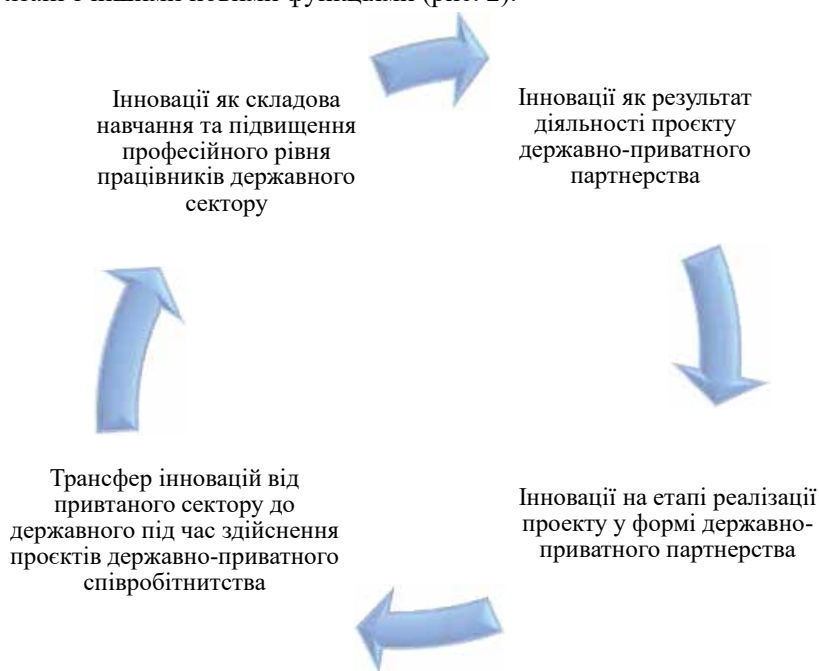
Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері – це вагомий механізм розширення ресурсної бази, джерело невикористаних ресурсів, інвестицій, інноваційних можливостей, що об'єднує діяльність державного і приватного секторів економіки. Вивчення особливостей державно-приватного партнерства в інноваційній сфері дає змогу обґрунтувати напрями підвищення ефективності економіки, розробити механізми збереження ресурсів та фінансових спроможностей як підприємств, так і держави, а також вирішити певні недоліки щодо розподілу ризиків та відповідальності сторін. Узгодження інтересів партнерів – це запорука ефективної співпраці держави і підприємств, що дає можливість залучати інвестиції в національну економіку і тим самим поліпшувати інвестиційний клімат країни [6].

На цей момент можна сказати, що в країнах світу державно-приватна співпраця є найефективнішим способом сприяння процесу інвестицій та інновацій на національному чи регіональному рівнях. Так, з позиції інноваційного розвитку завдяки співпраці держави і підприємств ця сфера стає потенційною широкою площиною впровадження інновацій. Тому, інноваційний рівень технічних та організаційних

рішень в межах проєктів державно-приватного партнерства може бути одним із чинників створення доданої вартості.

Важливо наголосити і на тому, що використання такого виду партнерства дає змогу нівелювати поширену в державному управлінні проблему вибору постачальника товарів чи послуг виключно за критерієм ціни, який практично не залишає місця для впровадження інновацій, що часто дестабілізує економічну систему держави, регіону чи територіальної громади. Тим часом, державно-приватне партнерство дає змогу адміністрації органу державної влади чи місцевого самоврядування акцентувати увагу на нецінових аспектах проєктів і, зокрема, обов'язковою умовою вибору приватного партнера встановлювати інноваційний характер рішень для підвищення рівня суспільного добробуту.

Зрозуміло, що ініціативи, які сприяють інноваціям, мають підтримуватися, крім формальних юридичних аспектів, відповідним рівнем інноваційних знань (наприклад, нові технології у відповідній галузі, нові рішення тощо). Державно-приватне партнерство сприятиме інноваційному розвитку землеустрою лише тоді, коли держава та бізнес активно працюватимуть у цьому напрямку. Державно-приватні партнерства також пов'язані з іншими новими функціями (рис. 2).

Рис. 2. Інноваційні аспекти державно-приватного партнерства

Джерело: складено автором на основі [5].

Тому реалізація відповідних проєктів передбачає широкий спектр заходів щодо реалізації окремих видів робіт на підприємствах по-новому або з використанням нових засобів. Тому він здатний вимагати технологічних, організаційних або процедурних інновацій. При цьому друга уряду більше цікавлять результати проєктів, а не засоби їх досягнення. Інноваційні аспекти державно-приватного партнерства також пов'язані з можливістю передачі інновацій від приватного сектору до державного під час реалізації відповідних проєктів. Це відбувається тому, що в більшості випадків об'єкти, створені в результаті реалізації суміжних проєктів, повертаються державним партнерам на встановлених умовах (здебільшого, після розірвання договору державно-приватного партнерства). Тому разом із цими елементами регіональний партнер отримує свою творчу частку [17, с. 374]. Окрім того, в умовах державно-приватного партнерства відбувається поширення ринкових механізмів в реалізації програм суспільного розвитку, які фінансуються за участю держави та підприємств, що дає змогу перерозподілити виробників, що надають суспільні послуги, та покращити якість останніх.

Отже, фінансовий механізм державно-приватного партнерства забезпечує реалізацію його фінансової політики і формує умови для досягнення пріоритетних цілей та завдань. Відповідно, він базується на нормах національного права та включає фінансово-кредитне забезпечення, фінансово-кредитне регулювання, регламентування, фінансове планування, аналіз результативності та контроль. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства має поєднувати найкращий досвід державного та приватного фінансового менеджменту, що певним чином відображається в усіх його складових (рис. 3). В умовах трансформаційних змін державно-приватне партнерство варто розглядати як складову удосконалення управління

державними інвестиціями. Запровадження конкурсних та ринкових засад під час використання державних фінансових ресурсів через механізм державно-приватного партнерства має бути забезпечено за допомогою таких принципів його функціонування, як принципи комплексності фінансування, конкурентності учасників, спільної відповідальності, взаємовигідності, розподілу витрат і ризиків, прозорості, цільового характеру, ефективності та строкowości функціонування, державної підтримки. Методи реалізації фінансової політики держави через механізм державно-приватного партнерства є як загальними, так і специфічними, що визначено особливостями функціонування самого механізму [14, с. 157].

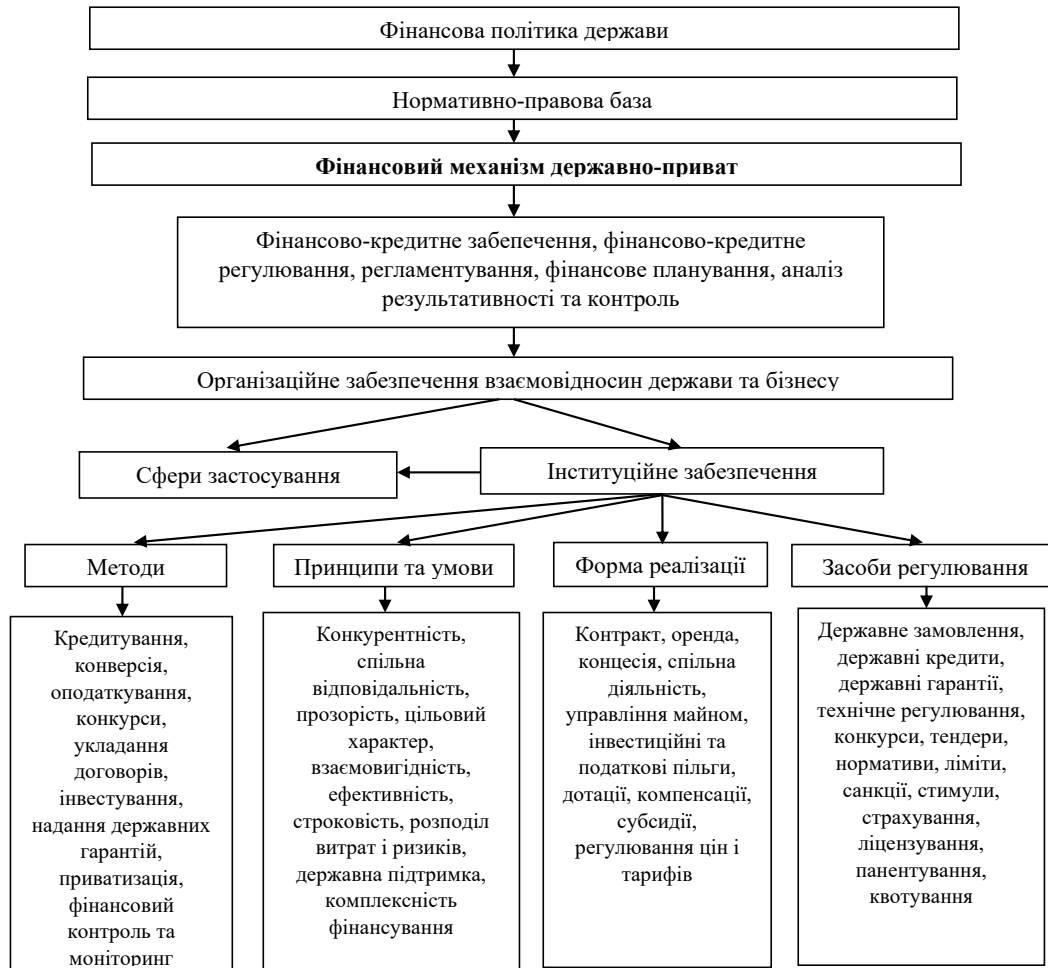

Рис. 3. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в Україні

Джерело: розроблено на основі [6].

До методів державно-приватного партнерства віднесемо такі: загальні (кредитування, оподаткування, конверсія, фінансування, фінансовий контроль та моніторинг) та специфічні (конкурси, укладання договорів, контрактів, надання державних гарантій, приватизація). Важливу роль у функціонуванні механізму державно-приватного партнерства відіграють форми його реалізації. Серед них національне законодавство виділяє такі форми договорів: концесія, спільна діяльність, управління майном, змішані договори, що застосовуються як контракти, оренда тощо.

Фінансовий процес державного та приватного співробітництва включає використання методів, принципів, важелів та інших його частин на різних етапах підготовки та реалізації проекту, таких як ініціювання (вибір проекту та оцінка техніко-економічної обґрунтованості); закупівлі (вирішення організаційних питань, підготовка тендерів, проведення тендерів, підписання договорів); реалізація (керування контрактом та перегляд). На наш погляд, на всіх фазах реалізації проектів має відбуватися тісний зв'язок державного та приватного партнерів, громадянського суспільства, оскільки їх реалізація впливає на фінансово-економічну та соціальну стійкість держави та її державного сектору. Ефективність та результативність таких проектів залежить від національної стратегії соціально-економічного розвитку та відображення пріоритетності в зазначених стратегіях.

Висновки. Використання механізму державно-приватного партнерства сприяє реалізації інноваційних проєктів і програм розвитку підприємств. Водночас для спрямування фінансових ресурсів державно-приватного партнерства, як ефективний спосіб модернізації інноваційного процесу підприємств та економіки України, необхідно створити певні передумови, а саме у повоєнний період: удосконалити нормативно-правову базу, сформувані сприятливе інституційне середовище, забезпечити державну підтримку і гарантії держави приватному сектору, забезпечити фінансовий баланс у проєктах із високим рівнем капітальних витрат і непрогнозованим попитом, запровадити громадський контроль за виконанням зобов'язань учасниками згаданого партнерства. Ефективне, відповідальне і прозоре управління фінансами державно-приватного партнерства дасть змогу забезпечити сталі економічне зростання підприємств та досягти інші стратегічні цілі соціально-економічного розвитку України.

Література:

1. Баб'як Н. Д. Контролінг ризиків проєктів державно-приватного партнерства. *Фінанси України*. 2014. № 6. С. 95–111.
Bab'yak N.D. (2014) Kontrolinh ryzykiv proektiv derzhavno-pryvatnoho partnerstva [Risk control of public-private partnership projects]. *Finansy Ukrainy* [Finances of Ukraine], № 6, 95-111 [in Ukrainian].
2. Брікман Т. О. Інвестування інноваційної діяльності на основі державно-приватного партнерства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2014. № 1 (208). С. 23–28.
Brikman T.O. (2014) Investuvannya innovacijnoji dijalnosti na osnovi derzhavno-pryvatnogho partnerstva [Investing in innovative activities based on public-private partnership]. *Visnyk Skhidnoukrajinskogho nacionaljnogho universytetu imeni Volodymyra Dalja* [Bulletin of the East Ukrainian National University named after Volodymyr Dahl], № 1, 23–28 [in Ukrainian].
3. Воронкова Т. Є., Воронков І. В. Державно-приватне партнерство як інструмент активізації інноваційної діяльності. *Науково-технічна інформація*. 2014. № 2. С. 28–36.
Voronkova T.Є., Voronkov I.V. (2014) Derzhavno-pryvatne partnerstvojak instrument aktyvizaciji innovacijnoji dijalnosti [Public-private partnership as a tool for the activation of innovative activity]. *Naukovo-tekhnichna informacija* [Scientific and technical information], № 2, 28–36 [in Ukrainian].
4. Головінов О. М. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері. *Вісник економічної науки України*. 2010. № 1. С. 47–51.
Gholovinov O. M. (2010) Derzhavno-pryvatne partnerstvo v innovacijnij sferi [Public-private partnership in the field of innovation]. *Visnyk ekonomichnoji nauky Ukrainy* [Herald of economic science of Ukraine], № 1, 47-51 [in Ukrainian].
5. Грищенко Л. Л. Сучасні форми взаємодії держави і бізнесу в системі державно-приватних відносин. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2012. № 35. С. 164–177.
Hrytsenko L. L. (2012) Suchasni formy vzayemodiyi derzhavy i biznesu v systemi derzhavnopryvatnykh vidnosyn [Modern forms of interaction between the state and business in the system of state-private relations]. *Problemy i perspektyvy rozvytku bankiv's'koyi systemy Ukrainy* [Problems and prospects for the development of the banking system of Ukraine], № 35, 164–177 [in Ukrainian].
6. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: український та зарубіжний досвід. URL: <https://economic-vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&id=1029> (дата звернення: 16.08.2022).
Derzhavno-pryvatne partnerstvo v innovatsiyinyi sferi: ukrajyn's'kyu ta zarubizhnyy dosvid. <<https://economic-vistnic.stu.cn.ua/index.pl?task=arcls&id=1029>> (2022, August, 16) [in Ukrainian].
7. Закон України «Про державно-приватне партнерство». № 2404-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text> (дата звернення: 02.09.2022).
Pro derzhavno-pryvatne partnerstvo: Zakon Ukrainy vid 1 lypnja 2010 r. № 2404-VI / Verkhovna Rada Ukrainy. <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>> (2022, September, 2) [in Ukrainian].
8. Запатріна І. В. Розвиток державної підтримки публічно-приватного партнерства в Україні. *Економіка і прогнозування*. 2011. №3. С. 9–24.
Zapatrina I.V. (2011) Rozvytok derzhavnoji pidtrymky publichno-pryvatnogho partnerstva v Ukraini [Development of state support for public-private partnership in Ukraine]. *Ekonomika i proghnozuvannya* [Economics and forecasting], № 3, 9–24 [in Ukrainian].
9. Кучер Г. В. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 24. С. 232–238.
Kucher H. V. (2017) Finansovyy mekhanizm derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini [Financial mechanism of public-private partnership in Ukraine]. *Prychornomors'ki ekonomichni studiyi* [Black Sea Economic Studies], № 24, 232-238 [in Ukrainian].
10. Малін О. Л. Аналіз розвитку державно-приватного партнерства в Україні та світі: якісні зміни та головні тренди 2020 року. *Аналітичний звіт*. Одеса, 2020. 31 с.
Malin O.L. (2020) Analiz rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini ta sviti: yakisni zminy ta holovni trendy 2020 roku : *Analychnyy zvit*. Odesa, 31 s.

11. Мігай Н. Б. Дежавно-приватне партнерство у сфері інноваційної діяльності: закордонний досвід та вітчизняні реалії. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. № 1. Том 31. С. 52–59.

Mighaj N. B. (2020) Dezhavno-pryvatne partnerstvo u sferi innovacijnoji dijalnosti: zakordonnyj dosvid ta vitchyznjani realiji [Public-private partnership in the field of innovative activity: foreign experience and domestic realities]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadsjkogho. Serija: Ekonomika i upravlinnja* [Scholarly notes of TNU named after VI Vernadskyi. Series: Economics and management], №1, tom 31, 52-59 [in Ukrainian].

12. Мігай Н. Б. Джерела фінансування інноваційного бізнесу України в контексті закордонного досвіду. *Розвиток сучасної науки: досвід європейських країн та перспективи для України : монографія / за ред. 1-е вид.* Рига, Латвія : Baltija Publishing, 2019. С. 210–232.

Mighaj N.B. (2019) Dzherela finansuvannja innovacijnogho biznesu Ukrajiny v konteksti zakordonnogho dosvidu [Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine : monograph / edited by authors]: *monograph / edited by authors*. 1st ed. Riga, Latvia : Baltija Publishing]. 1st ed. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 210–232 [in Latvian].

13. Москаленко О. М., Одягайло Б. М. Державно-приватне партнерство як інститут розвитку інноваційної сфери в Україні: загальні засади та міжнародний. *Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ*. 2010. № 1 (21). С. 9–15.

Moskalenko O. M., Odyahaylo B. M. (2010) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak instytut rozvytku innovatsiynoyi sfery v Ukrayini: zahal'ni zasady ta mizhnarodnyui [Public-private partnership as an institution for the development of the innovation sphere in Ukraine: general principles and international]. *Visnyk Kryvoriz'koho ekonomichnoho instytutu KNEU* [Bulletin of Kryvyi Rih Economic Institute KNEU]. № 1 (21), 9-15[in Ukrainian].

14. Нейкова І. С. Державно-приватне партнерство як складова інвестиційного механізму інноваційного розвитку. *Науковий вісник Національного університету ДПС України. Серія : економіка, право*. 2010. № 1 (48). С. 152–160.

Neykova I. S. (2010) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak skladova investytsiynoho mekhanizmu innovatsiynoho rozvytku [Public-private partnership as a component of the investment mechanism of innovative development]. *Naukovyy visnyk Natsional'noho universytetu DPS Ukrayiny. Seriya : ekonomika, pravo* [Scientific bulletin of the National University of the Ukrainian Academy of Sciences. Series: economy, law], № 1 (48), 152-160 [in Ukrainian].

15. Павлюк А. П., Ляпін Д. В. Державно-приватне партнерство як механізм активізації інвестиційної діяльності в Україні. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 3 (24). С. 38–45.

Pavlyuk A. P., Lyapin D. V. (2012) Derzhavno-pryvatne partnerstvo yak mekhanizm aktyvizatsiyi investytsiynoyi diyalnosti v Ukrayini [Public-private partnership as a mechanism for intensifying investment activity in Ukraine]. *Stratehichni priorytety* [Strategic priorities], № 3 (24), 38-45 [in Ukrainian].

16. Пильтяй О. В. Сучасні концепції та підходи до визначення державно-приватного партнерства. *Економіка. Управління. Інновації*. 2011. № 2. URL: <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення: 03.09.2022).

Pyltjaj O.V. (2011) Suchasni koncepciji ta pidkhody do vyznachennja derzhavno-pryvatnogho partnerstva [Modern concepts and approaches to defining public-private partnership]. *Ekonomika. Upravlinnja. Innovaciji* [Economy. Management. Innovations], №2. <<http://www.nbu.gov.ua> > (2022, September, 3) [in Ukrainian].

17. Федченко М. А., Косач І. А. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері: український та зарубіжний досвід. *Вісник чернігівського державного технологічного університету*. 2013. № 2 (66). С. 370–376.

Fedchenko M. A., Kosach I. A. (2013) Derzhavno-pryvatne partnerstvo v innovacijnij sferi: ukrajinskyj ta zarubizhnyj dosvid [Public-private partnership in the innovation sphere: Ukrainian and foreign experience]. *Visnyk chernihiv'sjkogho derzhavnogho tekhnologhichnogho universytetu* [Bulletin of the Chernihiv State Technological University], №2(66), 370 – 376 [in Ukrainian].

18. Федулова Л. І. Фінансові аспекти державно-приватного партнерства. *Фінанси України*. 2012. № 12. С. 79–92.

Fedulova L. I. (2012) Finansovi aspekty derzhavno-pryvatnogho partnerstva [Financial aspects of public-private partnership]. *Finansy Ukrayiny* [Finances of Ukraine], № 12, 79-92 [in Ukrainian].

19. Філіпова Н. В., Старченко Г. В. Державно-приватне партнерство як фінансовий механізм забезпечення інноваційного розвитку національної економіки. *Інфраструктура ринку*. 2019. № 33. С. 125–132.

Filipova, N. V., Starchenko G. V. (2019) Derzhavno-pryvatne partnerstvojak finansovuj mekhanizm zabezpechennja innovacijnogho rozvytku nacional'nojoi ekonomiky [Public-private partnership as a financial mechanism for ensuring innovative development of the national economy]. *Infrastruktura rynku* [Market infrastructure]. 33, 125-132 [in Ukrainian].